

สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนตะวันออก เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9

Sangha Affairs Administration under the Eastern Maha Nikaya, Sangha Administrative Region 9

พระอัชชา ฉนทสุโก¹, จำเนียร พลหาญ², และ กฤษณก ดวงชาทม³

Phraatchaya Chantasupho¹, Chumnian Pollaharn², and Kritkanok Duangchatom³

¹นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (การบริหารจัดการการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

^{2,3}หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การบริหารจัดการการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹Doctor of Education student (Educational Management), Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

^{2,3} Doctor of Education Program (Educational Management), Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

¹E-mail: phraatchaya@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4474-8953>

²E-mail: Jn_pol@yahoo.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7560-5173>

³E-mail: Thekong-123@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-3540-0783>

Received 28/05/2023

Revised 29/05/2023

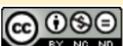
Accepted 10/06/2023

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของชาติไทยมาแต่โบราณ บรรดาศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี จริยธรรมและคุณธรรมอันหล่อหลอมรวมเป็นเอกลักษณ์ของไทยล้วนมีรากฐานที่สำคัญมากจากพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนานับเป็นมรดกล้ำค่าคู่บ้านคู่เมืองไทยเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจทำให้เกิดเอกภาพและความ มั่นคงในชาติ สามารถดำรงความเป็นไทยอยู่ได้ด้วยดีตลอดมา การบริหารของคณะสงฆ์ในประเทศไทยในปัจจุบันมี สังฆราชเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดการบริหารของคณะสงฆ์ยุคนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไข เพิ่มเติม พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2561 บทความนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์สภาพการบริหารคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนตะวันออก เขตปกครองคณะมหานิกายหนตะวันออก ภาค 9 การวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การศึกษาเอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารการบริหารคณะสงฆ์มาใช้เป็นบริบทใน การสร้างแบบสอบถามศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ในการบริหารงานคณะสงฆ์ (2) การสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นการนำผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 มาออกแบบประเด็นการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพการบริหารของ คณะสงฆ์ กลุ่มเป้าหมายข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน/รูป และ (3) การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพ ที่พึงประสงค์ กลุ่มตัวอย่างเป็นพระสงฆ์ในเขตปกครองภาค 9 จำนวน 261 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์แบบอุปนัย ผลการวิจัยสภาพปัจจุบันในการบริหารคณะสงฆ์ ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด และสภาพที่พึงประสงค์ใน การบริหารของคณะสงฆ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดรายการ ประเมินเรียงจากลำดับมากที่สุดไปหาน้อยของสภาพปัจจุบันระดับมากที่สุดลำดับสูงที่สุดคือด้านการศึกษา

[237]

Citation:

พระอัชชา ฉนทสุโก, จำเนียร พลหาญ, และ กฤษณก ดวงชาทม. (2566). สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนตะวันออก เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9. วารสาร สหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 237-256

Chantasupho, P., Pollaharn, C., & Duangchatom, K. (2023). Sangha Affairs Administration under the Eastern Maha Nikaya, Sangha Administrative Region 9.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 237-256; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarij.2023.188>

รองลงมาได้แก่ด้านการปกครอง ด้านการศึกษาสงเคราะห์ระดับมาก ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ตามลำดับและรายการประเมินของสภาพที่พึงประสงค์ระดับมากที่สุดทุกด้านเรียงจากลำดับมากไปหาน้อยคือด้านการศึกษาสงเคราะห์ รองลงมาได้แก่ด้านการปกครองและ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการเผยแผ่และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ตามลำดับ

คำสำคัญ: การบริหารกิจการคณะสงฆ์; มหานิกาย; เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9

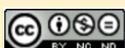
Abstract

Buddhism has been the religion of the Thai nation since ancient times, all arts and cultures, traditions, ethics, and virtues that are uniquely Thai, have very important roots in Buddhism. Buddhism is regarded as an invaluable heritage of Thailand. It is a spiritual anchor that causes unity and national security, able to maintain Thainess well all along. The administration of the Sangha in Thailand in the modern era has the Patriarch as the highest authority. The administration of the Sangha in this era is by the Sangha Act B.E. This article aims to analyze the administrative situation of the Eastern Maha Nikaya in the ninth Eastern Maha Nikaya administrative region. The research was divided into three phases as follows; (1) The study of documents aims to bring the results from the study of the Sangha Administration documents as a context for constructing a questionnaire to study the current and desirable conditions in the Sangha administration. (2) An interview with the experts is the use of research results in Step 1 to design a research issue to study the administrative conditions of the clergy. The target group of data is 7 experts. And (3) Analysis of current and desirable conditions. The sample group is 261 monks in Administrative Region 9. Data were analyzed by descriptive statistics, while qualitative data was analyzed by Analytic Inductive. The results showed that; The current state of the Sangha administration as a whole was at the highest level, and the desirable state of the Sangha's administration as a whole was at the highest level. In descending order of the present state, the highest level is the highest; religious education, followed by government, welfare education, mission, public utilities, and public welfare respectively. And the most desirable state in all aspects, in descending order is; Educational welfare, followed by government, religious education, public utilities, missions, and public welfare, respectively.

Keywords: Sangha Affairs Administration; Maha Nikaya; Sangha Administrative Region 9

[238]

Citation:

พระอัยยา ฉนทสุโภ, จำเนียร พลหาญ, และ กฤษณกนก ดวงชาวม. (2566). สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนตะวันออก เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 237-256

Chantasupho, P., Pollaharn, C., & Duangchatom, K., (2023). Sangha Affairs Administration under the Eastern Maha Nikaya, Sangha Administrative Region 9.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 237-256; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarij.2023.188>

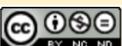
บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของชาติไทยมาแต่โบราณ บรรดาศิลปินวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี จริยธรรมและคุณธรรมอันหล่อหลอมรวมเป็นเอกลักษณ์ของไทยล้วนมีรากฐานที่สำคัญมากจากพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนานับเป็นมรดกล้ำค่าคู่บ้านคู่เมืองไทยเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจทำให้เกิดเอกภาพและความมั่นคงในชาติ สามารถดำรงความเป็นไทยอยู่ได้ด้วยดีตลอดมา พระเทพเวที ประยูร ปยุตโต (2534; พีรัชชัย วีระสุนทร, 2551: 1) ซึ่งผลการสำรวจสภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม พ.ศ. 2554 ซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมกันทั่วประเทศในเดือนตุลาคม พ.ศ.2554 ซึ่งจากผลการสำรวจ พบว่า ประชากรของประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 94.6 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 4.6 และศาสนาคริสต์ ร้อยละ 0.7 ที่เหลือคือผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ รวมทั้งผู้ที่ไม่มีศาสนา ร้อยละ 0.1 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2555: 1)

การบริหารของคณะสงฆ์ในประเทศไทยในยุคปัจจุบันมีสังฆราชเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดการบริหารของคณะสงฆ์ยุคนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2561 โครงสร้างการบริหารองค์กรคณะสงฆ์แบ่งเป็น 1) ผู้บัญชาการใต้แม่สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายกเป็นประมุขสงฆ์และเป็นผู้บัญชาการสูงสุดทรงบัญชาการคณะสงฆ์ผ่านมหาเถรสมาคมตามอำนาจแห่งกฎหมายและพระธรรมวินัย 2) องค์กรปกครองส่วนกลางแบ่งออกเป็น มหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดเป็นองค์กรหลักประกอบด้วยสมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งประธานสมเด็จพระราชาคณะเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง ปัจจุบันมี 7 รูป และพระราชาคณะชั้นธรรมขึ้นไปซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งไม่เกิน 12 รูป เป็นกรรมการมหาเถรสมาคมในการดำเนินการ ประธานกรรมการเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยมีผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นเลขาธิการโดยตำแหน่งแต่ก่อนนั้นเป็นอธิบดีกรมการศาสนาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทำหน้าที่สำนักเลขาธิการ และองค์กรย่อยเป็นหน่วยบริหารและจัดกิจกรรมแทน องค์กรย่อยในส่วนกลางแบ่งเป็น 1. เขตปกครองคณะสงฆ์ ได้แก่ เขตปกครองคณะสงฆ์แต่ละนิกาย คณะสงฆ์ไทยมี 2 นิกาย คือ มหานิกาย และพระธรรมยุต ก.หน (มหานิกาย) เจ้าคณะใหญ่เป็นผู้บังคับบัญชา เรียกว่าเจ้าคณะใหญ่หน มี 4 คือ หนกลาง หนใต้ หนเหนือ และหนตะวันออกและ ข. คณะ (ธรรมยุต) เจ้าคณะใหญ่ธรรมยุต เป็นผู้บังคับบัญชา 2) คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคม เช่น กรรมการฝ่ายปกครองศาสนศึกษาศึกษาสงเคราะห์เผยแผ่พระพุทธศาสนาสาธารณูปการและ สาธารณสงเคราะห์ 3) คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการอื่น ๆ อีกหลายคณะ 4) กองงาน ได้แก่ กองบาลีสนาทมหลวง กองธรรมสนามหลวง กองงานพระธรรมทูตองค์กรปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค มี 4 ชั้นคือเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและวัดเป็นองค์กรชั้นล่างสุด เป็นองค์กรหลักเป็นนิติบุคคลเป็นหน่วยงานการบริหารคณะสงฆ์และพระศาสนาโดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้บังคับบัญชามีรองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้ช่วยพระเถระที่ดำรงตำแหน่งเจ้า

[239]

Citation:

พระอัชชา ฉนทุโสโก, จำเนียร พลหาญ, และ กฤษณก ดวงชาวม. (2566). สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนตะวันออก เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 237-256

Chantasupho, P., Pollaharn, C., & Duangchatom, K., (2023). Sangha Affairs Administration under the Eastern Maha Nikaya, Sangha Administrative Region 9.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 237-256; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarij.2023.188>

คณะ รองเจ้าคณะเจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีฐานะเป็นพระสังฆาธิการโดยเฉพาะ เจ้าอาวาสเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2565)

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบประเด็นสำคัญ ดังเช่น พระครูเมตตามงคลวิศิษฐ์ (วัชรินทร์ อัครวโร) (2559) พบว่า การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตกรุงเทพมหานครพบว่าการ บริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของสังฆาธิการในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้ง 6 ด้านอาศัยหลักพระธรรมวินัยปกครอง คณะสงฆ์ปฏิบัติตามนโยบายของมหาเถรสมาคม จัดตั้งกองทุนการศึกษา ทำงานร่วมกับชุมชนเป็นกลุ่มบวรบ้าน วัด และโรงเรียน สร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จัดหาทุนทรัพย์ในการสนับสนุนสาธารณูปการ ร่วมมือ กับชุมชนจัดสาธารณสงเคราะห์ พระครูนิรมิตสารวัณน์ (บุญเมือง ชวโน), สมเดช นามเกตุ และ บุญส่ง สิ้นจุนอก (2564) พบว่า สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองอำเภอหนอง แสง จังหวัดอุดรธานีมีวัดในปกครอง 30 วัด มีรอบการบริหารงาน 6 ด้าน คือ 1) การปกครอง 2) การศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่ 5) การสาธารณูปการ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งได้บริหาร จัดการกิจการงานด้านต่างๆ เป็นอย่างดี พิระศิลป์ บุญทอง (2561) พบว่า การดำเนินการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ โดยภาพรวม ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้าน การอำนวยการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการควบคุมดูแล ส่วน ด้านการงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด นอกจากนั้นประสิทธิภาพและกระบวนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงจากมากไปหา น้อย พบว่า ด้านการปกครอง รองลงมา คือ ด้านการสาธารณูปการ ส่วนด้านการสาธารณสงเคราะห์ นอกจากนั้นงานวิจัยของ พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท (พรสุทธิชัยพงศ์) (2558) ยังพบว่า องค์การคณะสงฆ์ที่มีความเป็นเอกภาพของความเป็นวิถีพุทธจะยังคงค้ำจุนดูแลสังคมให้เป็นปกติสุขได้ แต่ควรมีการปรับปรุงหรือแก้ไขบริหารจัดการแบบดั้งเดิมด้วยวิธีการ บริหารจัดการสู่ความทันสมัยและทันสมัย เพื่อเข้าถึงการเปลี่ยนแปลงแห่งอนาคตของสังคมโลก และ เพื่อแสวงหาการปรับเปลี่ยนที่เหมาะสมในการพัฒนากิจการและองค์การคณะสงฆ์ของไทยให้มีความสม สมัยด้วยการเริ่มจากวัดทุกวัดในชุมชน รวมทั้งภิกษุสามเณรให้เป็นผู้มีความรู้ในหลักการบริหารและ การให้บริการงานกิจการคณะสงฆ์ไทยที่ไม่ละทิ้งพระธรรมวินัยและทันต่อยุคสมัยใหม่

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะเสนอยุทธศาสตร์พัฒนาการบริหารงาน ของคณะสงฆ์ของเจ้าคณะอำเภอ สังกัดพุทธมหานิกายหนตะวันออก เพื่อให้การบริหารงานของเจ้าคณะอำเภอซึ่งเป็นองค์กรพื้นฐานที่จะเป็นรากฐานให้ การบริหารงานของคณะสงฆ์สู่การบริหารจัดการและการดำเนินงาน ที่มีประสิทธิภาพไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังเพื่อความเข้มแข็งขององค์กรสงฆ์ทุกระดับรวมถึงจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการใช้เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิผลต่อไป ซึ่งบทความนี้เป็น การวิจัยในระยะที่หนึ่ง

ของวิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต เรื่อง “*ยุทธศาสตร์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหน
ตะวันออกเฉียง ภาค 9*” ซึ่งเป็นการศึกษาและวิเคราะห์สภาพการบริหารคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหน
ตะวันออกเฉียง ภาค 9 ก่อนที่จะดำเนินการนำเสนอยุทธศาสตร์การบริหารคณะสงฆ์ในการศึกษาระยะถัดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์สภาพการบริหารคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนตะวันออกเฉียง ภาค 9

การทบทวนวรรณกรรม

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารงานของเจ้าคณะอำเภอขึ้นอยู่กับผู้นำหรือ เจ้าคณะอำเภอคือ บุคคลที่เป็นกลไกสำคัญยิ่งในการที่จะนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จหรือล้มเหลวได้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการ พัฒนาภาวะผู้นำหรือการบริหารงานของเจ้าคณะอำเภอตามขอบข่ายการบริหารงานซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้แนวคิด และเสนอองค์ประกอบของภารกิจของเจ้าคณะอำเภอ ดังต่อไปนี้

มหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 เกี่ยวข้องกับการควบคุมและส่งเสริมกิจการ คณะสงฆ์ที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ 4 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2484 และ ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม (ฉบับที่ 15) พ.ศ.2535 ว่าด้วยระเบียบการปกครองสงฆ์ส่วนภูมิภาค เป็นไปตามความใน มาตรา 22 ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2535, พ.ศ.2561 ข้อ 20 1) ด้าน การปกครองและ 2) ให้ควบคุมและส่งเสริม การรักษาความเรียบร้อยดีงามด้านการศาสนศึกษาด้านการศึกษา สงเคราะห์ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการและด้านการสาธารณสงเคราะห์

พระเมธีธรรมาลังการ (ประยุทธ์ ฐิริธโต) (2551) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์จังหวัด แพร่ ซึ่งได้ศึกษาใน 6 ด้าน ได้แก่การปกครองการศาสนศึกษาการเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์การสาธารณสงเคราะห์และการสาธารณูปการ

พระครูสังฆรักษ์สมศาสตร์ โฆษิตธมโม (2552) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ระดับเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอเลขาธิการรองเจ้าคณะอำเภอในการบริหารงานคณะสงฆ์จังหวัด เชียงรายมีกรอบในการศึกษา 6 ด้าน ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมมีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานอยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านศาสนศึกษาด้านการปกครองด้านการเผยแผ่ศาสนธรรมด้านสาธารณสงเคราะห์ด้านศึกษาสงเคราะห์และด้าน สาธารณูปการ

พระครูพินิตสุตาคม (สมพงษ์ สุตาคม) (2554) ได้วิจัยเรื่องการบริหารจัดการของเจ้า อาวาสวัดในเขต การปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมโดยศึกษาใน 6 ด้านได้แก่ ด้านการปกครองด้านการศาสนา ด้านการศึกษาการศึกษาสงเคราะห์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการและด้านการสาธารณสงเคราะห์

พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณ) (2556) ได้ศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขต อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ครอบคลุมยุทธศาสตร์ใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านปกครองมีการปกครองอย่างเป็นระบบมีกฎระเบียบกติกาซึ่งสอดคล้องตามหลักพระธรรมวินัย 2) ด้านศาสนศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรได้รับการศึกษาและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาของเด็ก เยาวชนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในเด็กตั้งแต่ระดับปฐมวัยโดยการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กก่อนเกณฑ์ขึ้นในวัดจัดตั้งศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และพัฒนาพุทธศาสนิกให้เป็นศาสนิกชนที่ดี 4) ด้านเผยแผ่มีการเผยแผ่ในเชิงรุกในระดับหนึ่งมีพระสงฆ์เป็นแกนนำในการส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เยาวชนประชาชนทั่วไป 5) ด้านสาธารณูปการพัฒนาก่อสร้างถาวรวัตถุปฏิสังขรณ์สร้างวัดให้เป็นสถานที่ที่มณีนีย 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์อำนวยความสะดวกในการบริหารแก่ประชาชนที่มาใช้ประโยชน์จากวัด และให้ความร่วมมือกับภาคเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์งานของรัฐ

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขอขบคายการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ดังนี้

1.ด้านการปกครอง

บทบาทด้านนี้โดยมองจากการปกครองภายในของพระสงฆ์เองซึ่งเป็นการปกครองในเชิงของธรรมาภิบาลคือดูแลกันโดยธรรมปกครองกันแบบพอปกครองลูกอาจารย์ปกครองศิษย์มี ความเคารพเชื่อฟังกันและกันย่อมถึงซึ่งความเจริญงอกงามในธรรมการปกครองเพื่อให้เกิดการศึกษาได้สะดวกการปกครองที่ดีที่เป็นไปตามพระธรรมวินัยต้องให้เกิดธรรมสัปปายะคือให้สะดวกแก่การศึกษาธรรมปฏิบัติธรรมคือการปกครองต้องให้อื้อต่อการศึกษาส่งเสริมการปฏิบัติธรรมเมื่อการศึกษาดีการศึกษาเป็นเครื่องมือสร้างสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นได้แล้วก็จะทำให้การปกครองก้าวหน้าขึ้นสะดวกขึ้นบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการปกครองนั้นนอกจากจะมีความสงบสุขมีความสุขในหมู่ของสงฆ์เองแล้วยังสามารถเป็นต้นแบบของการปกครองทั้งในสังคมสงฆ์ตนและในสังคมสงฆ์อื่นได้เป็นอย่างดีด้วย

2.ด้านการศึกษา

บทบาทด้านศาสนศึกษาหรือด้านการศึกษาโดยมองจากพื้นฐานอันเป็นแก่นแท้ของ คำสอนแล้วผู้เข้าสู่ มรรคาแห่งสมณเพศนั้นคือเข้าสู่สังคมสงฆ์หมายถึงเข้าสู่วิถีแห่งการศึกษาแท้จริงแล้ววิถีชีวิตของชาวพุทธก็คือวิถีของผู้ต้องศึกษาทั้งสิ้นเพราะตราบใดที่ยังไม่บรรลุมรรคผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์นั้นหมายถึงยังต้องเป็นผู้ที่ต้องศึกษาที่เรียกว่ายังเป็นพระเสขะบุคคลคือยังต้องศึกษาอยู่ และสิ่งที่พระสงฆ์ซึ่งรวมไปถึงชาวพุทธทั้งหมดด้วยคือยึดเป็นหลักสูตรที่ต้องศึกษาเรียกว่าไตรสิกขา อันได้แก่ศีลสิกขาจิตสิกขาและปัญญาสิกขากว่าโดยสรุปปัญญา 2 ด้าน

[242]

ที่สำคัญคือปัญหาเข้าถึง ความจริงแห่งธรรมดาของธรรมชาติและปัญหาที่สามารถใช้ความรู้ที่จัดตั้งวางระบบแบบแผนของการดำเนินชีวิตได้และสังคมของมนุษย์ได้ประโยชน์สูงสุดจากความจริงนั้น ในด้านการศึกษาควรที่จะมีสถานศึกษาที่เอื้อต่อการศึกษาทั้งแผนกธรรมบาลีแผนกสามัญ มีหลักสูตรที่ได้มาตรฐานส่งเสริมส่งเสริมให้เข้าสู่วิถีการศึกษาและการศึกษานั้นสามารถนำไปปฏิบัติทั้งส่วนตนและชุมชนที่ได้รับคำสอนนั้น

3.ด้านการศึกษาสงเคราะห์

บทบาทของพระสงฆ์ในการศึกษาสงเคราะห์นั้นอาจมองได้ทั้งที่เป็นระบบคือจัดตั้งโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอน มีหลักสูตรที่แน่นอนภายใต้นโยบายแผนงานการสงเคราะห์กลุ่มพระสงฆ์สามเณรที่ด้อยโอกาสและชุมชนและอีกที่จัดไม่เป็นระบบอาจเป็นลักษณะการให้ทุนสนับสนุนการศึกษาการให้ทุนในการสร้างอาคารเรียนสื่อการเรียนการสอนอุปกรณ์ทางการศึกษาการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่เหมาะสมมีการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเช่นศูนย์เด็ก ก่อนเกณฑ์ในวัดศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนสงเคราะห์ โรงเรียนการกุศล ฯลฯ เป็นต้น

4.ด้านการเผยแผ่

บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่นั้น หมายถึงการให้การอบรมการสอนการเผยแผ่ศาสนาซึ่งถือเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติมาเป็นปกติอยู่แล้วทั้งที่เรียกว่าการเทศน์แสดงธรรมหรือปาฐกถาก็ตามซึ่งประชาชนทั่วไปให้ความเคารพและสนใจที่จะฟังสาระนับเป็นการศึกษาที่เข้าถึงประชาชนชาวบ้านได้อย่างกว้างขวางเนื้อหาในการเทศน์แสดงธรรมจะแตกต่างกันตามวาระโอกาส คำสอนตามพระพุทธศาสนาเป็นเนื้อหาที่เป็นความจริงที่มีอยู่เกิดขึ้นเป็นปกติเพราะที่จริงแล้วคำว่า ธรรมนั้นก็คือธรรมชาติมันเองจึงควรมีการพัฒนาพระนักเผยแผ่พระธรรมทูตพระนักเทศน์จัดตั้งเป็นศูนย์เผยแผ่ศาสนาประจำอำเภอมีการเผยแผ่หลากหลายช่องทางอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องมีระบบเชิงรุกและเป็นรูปธรรม

5.ด้านการสาธารณูปการ

บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณูปการต้องคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์แห่ง ความเป็นไทยความเป็นพุทธศาสนาอยู่ในที่ด้วยการสร้างวัดสร้างศาสนวัตถุการรักษาระเพณีวัฒนธรรมเพราะวัฒนธรรมคือวิถีชีวิตของความเป็นไทยพระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างในเชิงของ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไว้และถูกต้องตามหลักพระศาสนา ทั้งการสร้างสถานที่สาธารณประโยชน์หรือการสร้างศาสนวัตถุไม่มุ่งเน้นไปทางด้านไสยศาสตร์สอดคล้องกับความเป็นอยู่และความต้องการของชุมชนโดยไม่ใช้ทุนมากเกินไปในการบริหารการดำเนินงานคำนึงถึงความเป็นระบบและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

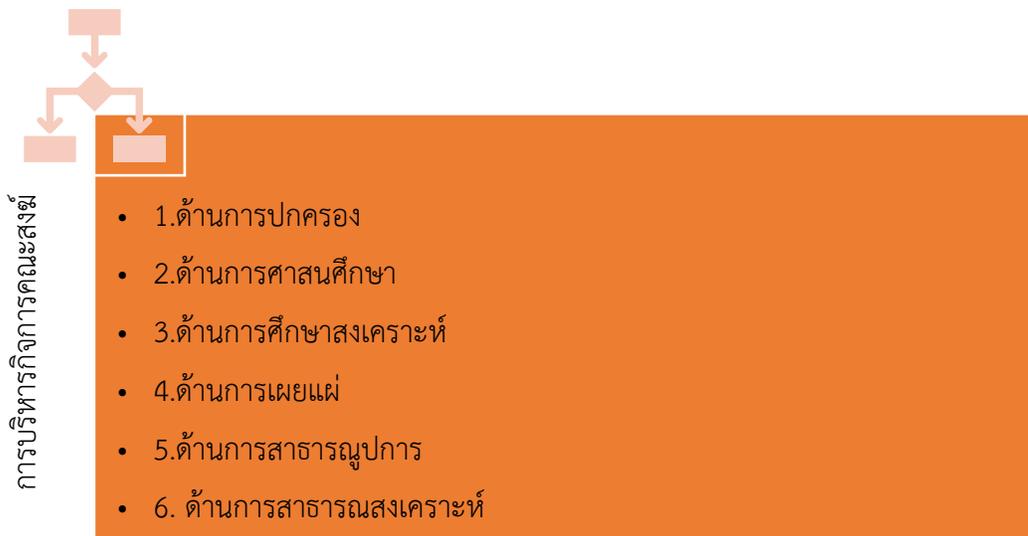
6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์หมายถึงการที่พระสงฆ์ที่มีบารมีเป็นผู้นำด้านการสาธารณสงเคราะห์ปลุกฝังค่านิยมในทางที่ดีได้ช่วยสร้างโรงพยาบาลสถานที่ราชการ สถานที่สาธารณะต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนการเลิกยาเสพติด ตัดการพนัน ลุ่มหลงมกมายในไสยศาสตร์ หลงในค่านิยมผิด ๆ ฯลฯ ให้รู้ใช้สติปัญญาให้วางตนให้เหมาะสมกับภาวะแห่งตนรู้จักฐานะแห่งตนอาจจัดตั้งในรูปแบบของมูลนิธิหรือ

กองทุนเพื่อคนยากจนผู้ประสบภัยพิบัติ เป็นต้นตามกรอบเนื้อหาของการวิจัยทั้ง 6 ด้านในครั้งนี้อยู่ในแต่ละด้านผู้วิจัยจะได้นำไปประยุกต์ขั้นตอนจากการจัดทำแผนยุทธศาสตร์โดยกำหนดให้มีการกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจเป้าหมาย มาตรการหรือกิจกรรมที่จะปฏิบัติและตัวชี้วัดในแต่ละขอบข่ายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนะวันออก เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 ผู้วิจัยออกแบบประเด็นการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยสภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนะวันออก เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 ผู้วิจัย ดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาเอกสาร 2) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และ 3) การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร:

การศึกษาขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารการบริหารคณะสงฆ์มาใช้เป็นบริบทในการสร้างแบบสอบถามศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ในการบริหารงานคณะสงฆ์ โดยกำหนดเป้าหมายเป้าหมายในการศึกษาจากการศึกษาเอกสารระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารคณะสงฆ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีดำเนินการการสังเคราะห์เอกสารรายละเอียดงานที่ปฏิบัติงานในแต่ละประเด็น (บุญชม

ศรีสะอาด, 2556) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร
ระเบียบกฎหมายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยใช้แบบบันทึกปลายเปิดและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการพรรณนา
วิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เป็นการนำผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 มาออกแบบประเด็นการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพการบริหารของคณะสงฆ์
สังกัดมหานิกายหนะวันออก ภาค 9 โดยมีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้ กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อกำหนด
ประเด็นการศึกษาสภาพการบริหารของคณะสงฆ์ กลุ่มเป้าหมายข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน/รูป
ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท่าน 7 ท่าน/รูป ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน/รูป และวิเคราะห์ข้อมูลกับ
รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน/รูป แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น (Content Analysis) และ
การวิเคราะห์ความถี่ข้อคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์

กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัด
มหานิกายหนะวันออก ภาค 9 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอ สังกัดพุทธมหานิกาย หนะวันออก
จำนวน 77 รูป และเจ้าคณะตำบล จำนวน 406 รูป ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล
สังกัดพุทธมหานิกาย หนะวันออก (ภาค 9) การกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R.
V., & Morgan, D. W. 1970; ไพศาล วรรค, 2555: 461) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 261 รูป โดยการทำการสุ่มแบบ
แบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) (ไพศาล วรรค, 2555: 90) ตามจำนวนอำเภอตำบลของแต่ละจังหวัด
สังกัดหนะวันออก (ภาค 9) คือ จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่นและกาฬสินธุ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการ
แจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard
Deviation, S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 122-127) ส่วนข้อมูล
เชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยการหาข้อสรุปเชิงอุปนัย (Analytic Inductive) และการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

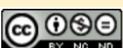
การวิจัย เรื่อง สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนะวันออก เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค
9 พบประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษาเอกสาร

จากการศึกษาเอกสาร ภาระงานที่ปฏิบัติของคณะสงฆ์ โดยศึกษาจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505
แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535, พ.ศ. 2561 โครงสร้างบทบาทหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ อำนาจหน้าที่ของมหาเถระ

[245]

Citation:

พระอัยยา ณทสุโก, จำเนียร พลหาญ, และ กฤษณกนก ดวงชาวม. (2566). สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนะวันออก เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9. วารสาร
สหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 237-256

Chantasupho, P., Pollaharn, C., & Duangchatom, K. (2023). Sangha Affairs Administration under the Eastern Maha Nikaya, Sangha Administrative Region 9.
Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 237-256; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarij.2023.188>

.....
สมาคมในพระราชบัญญัติสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 เกี่ยวข้องกับ การควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ที่เคย ถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ 4 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2484 อำนาจหน้าที่ของเจ้า คณะอำเภอดำเนินการตามมหาเถรสมาคม ตามบทบาทในส่วนอำเภอดังนี้ คือ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่ 5) การสาธารณูปการ 6) การสาธารณสงเคราะห์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงาน 6 ด้าน ได้แก่ พระเมธีธรรมาลังการ, ผศ.ดร. (ประยุทธ์ ภูริธิตโต) (2551), พระครูสังฆรักษ์สมศาสตร์ โฆษิตธมโม (2552), พระครูพินิตสุตาคม (สมพงษ์ สุตาคม) (2554), พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ) (2556), พบว่า ภาระงานสอดคล้องกันทุกระดับการปกครองสงฆ์ มีการปฏิบัติงานภายใต้ขอบข่ายการบริหารงาน 6 ด้าน ได้แก่ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่ 5) การสาธารณูปการ 6) การสาธารณ สงเคราะห์องค์ประกอบในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านการปกครองภาระงานมีการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ ประกอบด้วยคณะสงฆ์มีการดูแลกันโดย ธรรมให้ความเคารพซึ่งกันและกันการปกครองเป็นไปตามพระธรรมวินัย การปกครองของคณะสงฆ์ส่งเสริมให้ความ สดวกในการศึกษาทั้งแผนกสามัญการศึกษาพระธรรมวินัย การปฏิบัติธรรมมีความสันติสุขในหมู่สงฆ์ให้ความ เคารพซึ่งกันและกันพระผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างแก่คณะสงฆ์ชั้นผู้น้อยตามลำดับให้ความร่วมมือในการปกครองด้วยดี

1.2 ด้านการศาสนศึกษาภาระงานมีการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ประกอบด้วยในระดับจังหวัดหรือระดับ อำเภอรหัสหรืออาจถึงในระดับตำบลบางท้องที่มีสถานศึกษาที่เอื้อต่อแผนกธรรมบาลีแผนกสามัญศึกษาหรือถึงระ แด่ระดับอุดมศึกษามีหลักสูตรที่มาตรฐานผ่านการรับรองจากส่วนกลางมีการส่งเสริมให้เข้าสู่วิถีการศึกษาทั้งพระสงฆ์ สามเณร รวมทั้งประชาชน

1.3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ภาระงานมีการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ ประกอบด้วยองค์กรสงฆ์มีการ กำหนดนโยบายแผนงานด้านการศึกษาสงเคราะห์แก่พระสงฆ์ สามเณร ประชาชนผู้ด้อยโอกาสมีคณะทำงานที่ ชัดเจนเป็นรูปธรรมมีการให้ทุนการศึกษาประชาชนมีส่วนร่วมมีกิจกรรมโครงการด้านวิชาชีพรวมทั้งมีการจัดตั้ง ศูนย์ศึกษาสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ

1.4 ด้านการเผยแผ่ภาระงานมีการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ ประกอบด้วยองค์กรสงฆ์มีการจัดตั้งศูนย์เผย แผ่ศาสนาในทุกะระดับการปกครองมีพระธรรมทูต พระนักเทศน์ นักเผยแผ่ที่สามารถแสดงธรรมปาฐกถาที่เข้าถึง ประชาชนและมีการใช้สื่อหลากหลายช่องทางเทศน์หรือแสดงธรรมอยู่ภายใต้หลักศาสนาตามวาระโอกาสมีการ สร้างระบบเครือข่ายในการเผยแผ่เครือข่ายใน หลายระดับ

1.5 ด้านการสาธารณูปการภาระงานมีการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ ประกอบด้วย องค์กรสงฆ์ คณะสงฆ์ มีภาระงานในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยการสร้างศาสนวัตถุเสนาสนะ ร่วมกับชุมชนโดยคำนึงถึงหลักศาสนา การก่อสร้างการใช้สถานที่

1.6 ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ภาระงานมีการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ ประกอบด้วยการบริหารของคณะสงฆ์ มีการจัดตั้งมูลนิธิกองทุนการช่วยเหลือในการก่อสร้างอาคารสาธารณประโยชน์มีบทบาทในการแก้ปัญหาสังคมและการวางรากฐานให้สังคมมีความสุข

จากผลการศึกษาเอกสารดังกล่าวผู้วิจัยได้นำเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมเพื่อสรุปเป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารงานคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนะวันออก ภาค 9 ซึ่งสามารถสรุปได้ดังผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

จากการสังเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน สามารถสรุปเป็นองค์ประกอบขอบข่ายของการบริหารงานคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนะวันออก ภาค 9 ได้ดังต่อไปนี้

2.1 องค์ประกอบด้านการปกครอง จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการปกครองผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะต่อ การบริหารคณะสงฆ์สังกัดมหานิกายหนะวันออก ภาค 9 ดังบทสัมภาษณ์บางตอน ดังนี้

“...ด้านการปกครองคณะสงฆ์มีการดูแลกันโดยธรรมคณะสงฆ์ให้ความเคารพซึ่งกันและกันการปกครองเป็นไปตามพระธรรมวินัย...” (พระเทพวิสุทธิคุณ ดร., สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 22 กันยายน 2564)

“...ด้านการปกครองคณะสงฆ์ให้ความเคารพซึ่งกันและกันการปกครองเป็นไปตามพระธรรมวินัยให้ความร่วมมือในการปกครองด้วยดีคณะสงฆ์ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ...” (พระครูมหาพิสิฐ ดร., ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 10 ตุลาคม 2564)

“...ด้านการปกครอง การปกครองเป็นไปตามพระธรรมวินัย ให้ความร่วมมือในการปกครองด้วยดีการปกครองของคณะสงฆ์ส่งเสริมการศึกษา มีความสันติสุขในหมู่สงฆ์ พระผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างแก่คณะสงฆ์ชั้นผู้น้อยตามลำดับ ...” (พระครูอรุณสารเมธี ดร., สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 2 ตุลาคม 2564)

จากการสัมภาษณ์ด้านการปกครอง สรุปว่าควรมีตัวบ่งชี้ ดังนี้ (1) คณะสงฆ์มีการดูแลกันโดยธรรม (2) คณะสงฆ์ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน (3) การปกครองเป็นไปตามพระธรรมวินัย (4) การปกครองของคณะสงฆ์ส่งเสริมการศึกษา (5) มีความสันติสุขในหมู่สงฆ์ (6) คณะสงฆ์ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน (7) พระผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างแก่คณะสงฆ์ชั้นผู้น้อยตามลำดับ และ (8) ให้ความร่วมมือในการปกครองด้วยดี

2.2 องค์ประกอบด้านการศาสนศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศาสนศึกษาผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการบริหารคณะสงฆ์สังกัดมหานิกายหนะวันออก ภาค 9 ดังบทสัมภาษณ์บางตอน ดังนี้

“...ด้านการศึกษาในทุกระดับตั้งแต่ระดับจังหวัดหรือระดับอำเภอหรืออาจจะถึงในระดับตำบลบางท้องที่มีสถานศึกษาที่เอื้อต่อแผนกธรรมบาลีแผนกสามัญศึกษาหรือถึงระดับอุดมศึกษา ...” (พระเทพวิสุทธิคุณ, ดร., สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 22 กันยายน 2564)

“...ด้านการศาสนศึกษา มีสถานศึกษาที่เอื้อต่อแผนกธรรมบาลีแผนกสามัญศึกษาหรือถึงระดับอุดมศึกษามีหลักสูตรที่มาตรฐานผ่านการรับรองจากส่วนกลาง...” (พระครูอรุณสารเมธี ดร., สัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 2 ตุลาคม 2564)

“...ด้านการศาสนศึกษา มีการส่งเสริมให้เข้าสู่วิถีการศึกษาทั้งพระสงฆ์ สามเณรรวมทั้งประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับจังหวัดหรือระดับอำเภอหรืออาจจะถึงในระดับตำบลบางท้องที่มีสถานศึกษาที่เอื้อต่อแผนกธรรมบาลีแผนกสามัญศึกษา หรือถึงระดับอุดมศึกษา ...” (พระครูมหาพิสิฐ ดร., สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 10 ตุลาคม 2564)

จากการสัมภาษณ์ด้านการศาสนศึกษาสรุปว่าควรมีตัวบ่งชี้ ดังนี้ ในทุกระดับตั้งแต่ระดับจังหวัดหรือระดับอำเภอหรืออาจจะถึงในระดับตำบลบางท้องที่มีสถานศึกษาที่เอื้อต่อแผนกธรรมบาลี แผนกสามัญศึกษาหรือถึงระดับอุดมศึกษามีหลักสูตรที่มาตรฐานผ่านการรับรองจากส่วนกลาง มีการส่งเสริมให้เข้าสู่วิถีการศึกษาทั้งพระสงฆ์ สามเณร รวมทั้งประชาชน (พระเทพวิสุทธิคุณ, ดร., สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 22 กันยายน 2564)

2.3 องค์ประกอบด้านการศึกษาสงเคราะห์ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการบริหารคณะสงฆ์สังกัดมหานิกายหนะวันออก ภาค 9 ดังบทสัมภาษณ์บางตอน ดังนี้

“...ด้านการศึกษาสงเคราะห์องค์กรสงฆ์มีการกำหนดนโยบายแผนงานด้านการศึกษาสงเคราะห์แก่พระสงฆ์ สามเณรประชาชนผู้ด้อยโอกาสกิจกรรมโครงการด้านวิชาชีพมีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ...” (พระเทพวิสุทธิคุณ, ดร., สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 22 กันยายน 2564)

“...ด้านการศึกษาสงเคราะห์ องค์กรสงฆ์มีการกำหนดนโยบาย แผนงานด้านการศึกษาสงเคราะห์แก่พระสงฆ์ สามเณร ประชาชนผู้ด้อยโอกาส มีการให้ทุนการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส พระสงฆ์ สามเณร ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม ...” (พระครูอรุณสารเมธี, ดร., สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 2 ตุลาคม 2564)

“...ด้านการศึกษาสงเคราะห์มีคณะทำงานที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมในทุกระดับองค์กรสงฆ์มีการกำหนดนโยบายแผนงานด้านการศึกษาสงเคราะห์แก่พระสงฆ์ สามเณร ประชาชนผู้ด้อยโอกาสมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลเพื่อปรับปรุงในแต่ละปี...” (พระครูมหาพิสิฐ, ดร., สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 10 ตุลาคม 2564)

จากการสัมภาษณ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ สรุปว่าควรมีตัวบ่งชี้ ดังนี้ (1) องค์กรสงฆ์มีการกำหนดนโยบายแผนงานด้านการศึกษาสงเคราะห์แก่พระสงฆ์ สามเณร ประชาชนผู้ด้อยโอกาส (2) มีคณะทำงานที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมในทุกระดับ (3) มีการให้ทุนการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส พระสงฆ์ สามเณร (4) ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม (5) มีกิจกรรมโครงการด้านวิชาชีพ (6) มีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ และ (7) มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลเพื่อปรับปรุงในแต่ละปี

2.3 องค์ประกอบด้านการเผยแผ่ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเผยแผ่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการบริหารคณะสงฆ์สังกัดมหานิกายหนะวันออก ภาค 9 ดังบทสัมภาษณ์บางตอน ดังนี้

“...ด้านการเผยแผ่ องค์การสงฆ์มีการจัดตั้งศูนย์เผยแผ่ศาสนาในระดับจังหวัด อย่างน้อยมีในระดับอำเภอ พระนักเทศน์ ที่สามารถแสดงธรรม ปาฐกถาที่เข้าถึงประชาชน...” (พระครูมหาพิสิฐ, ดร., สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 10 ตุลาคม 2564)

“...ด้านการเผยแผ่การแสดงธรรมการเทศา ปาฐกถาควรมีคณะประเมินเทคนิคความน่าสนใจขององค์กรสงฆ์มีการจัดตั้งศูนย์เผยแผ่ศาสนาในระดับจังหวัดอย่างน้อยมีในระดับอำเภอพระนักเทศน์ที่สามารถแสดงธรรม ปาฐกถาที่เข้าถึงประชาชน...” (พระครูอรุณสารเมธี, ดร., สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 2 ตุลาคม 2564)

“...ด้านการเผยแผ่การเทศน์แสดงธรรมตามวาระโอกาสองค์กรสงฆ์มีการจัดตั้งศูนย์เผยแผ่ศาสนาในระดับจังหวัดอย่างน้อยมีในระดับอำเภอที่สามารถแสดงธรรมปาฐกถาที่เข้าถึงประชาชนมีการสร้างระบบเครือข่ายในการเผยแผ่เครือข่ายในหลายระดับ ...” (พระครูมหาพิสิฐ, ดร., สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 10 ตุลาคม 2564)

จากการสัมภาษณ์ด้านการเผยแผ่สรุปว่าควรมีตัวบ่งชี้ ดังนี้ (1) องค์กรสงฆ์มีการจัดตั้งศูนย์เผยแผ่ศาสนาในระดับจังหวัดอย่างน้อยมีในระดับอำเภอ (2) มีพระนักเทศน์นักเผยแผ่ที่สามารถแสดงธรรมปาฐกถาที่เข้าถึงประชาชน (3) การแสดงธรรมการเทศา ปาฐกถาควรมีคณะประเมินเทคนิคความน่าสนใจ (4) การเทศน์หรือแสดงธรรมอยู่ภายใต้หลักศาสนา (5) มีการเทศน์แสดงธรรมตามวาระโอกาส และ (6) มีการสร้างระบบเครือข่ายในการเผยแผ่เครือข่ายในหลายระดับ

2.4 องค์ประกอบด้านการสาธารณูปการ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสาธารณูปการผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะต่อ การบริหารคณะสงฆ์สังกัดมหานิกายหนะวันออก ภาค 9 ดังบทสัมภาษณ์บางตอน ดังนี้

“...ด้านการสาธารณูปการองค์กรสงฆ์คณะสงฆ์มีการะงานในการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมไทยขององค์กรสงฆ์มีบทบาทในการอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมไทย...” (พระครูอรุณสารเมธี, ดร., สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 2 ตุลาคม 2564)

“...ด้านการสาธารณูปการองค์กรสงฆ์คณะสงฆ์มีการะงานในการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมไทยขององค์กรสงฆ์มีบทบาทในการอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมไทยการก่อสร้างการใช้สถานที่ มีระบบชัดเจนไม่มุ่งเน้นไปทางไสยศาสตร์...” (พระครูมหาพิสิฐ, ดร., สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 10 ตุลาคม 2564)

“...ด้านการสาธารณูปการ องค์กรสงฆ์ คณะสงฆ์มีการะงานในการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมไทยขององค์กรสงฆ์มีบทบาทในการอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมไทยมีการสร้างศาสนวัตถุ เสนาสนะร่วมกับชุมชนเป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนา...” (พระเทพวิสุทธิคุณ, ดร., สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 22 กันยายน 2564)

จากการสัมภาษณ์ด้านการสาธารณูปการ สรุปว่าควรมีตัวบ่งชี้ ดังนี้ (1) องค์กรสงฆ์ คณะสงฆ์มีภาระงานในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย (2) องค์กรสงฆ์มีบทบาทในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย (3) มีการสร้างศาสนวัตถุเสนาสนะร่วมกับชุมชนเป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนา (4) การก่อสร้างการใช้สถานที่มีระบบชัดเจน และ (5) ไม่มุ่งเน้นไปทางไสยศาสตร์

2.5 องค์ประกอบด้านการสาธารณสงเคราะห์ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสาธารณสงเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการบริหารคณะสงฆ์สังกัดมหานิกายหนะวันออก ภาค 9 ดังบทสัมภาษณ์บางตอน ดังนี้

“...ด้านการการสาธารณสงเคราะห์การบริหารของคณะสงฆ์มีการจัดตั้งมูลนิธิกองทุน การช่วยเหลือมีกิจกรรมในการก่อสร้างอาคารสาธารณประโยชน์ ...” (พระครูมหาพิสิฐ, ดร., สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 10 ตุลาคม 2564)

“...ด้านการการสาธารณสงเคราะห์การบริหารของคณะสงฆ์มีการจัดตั้งมูลนิธิกองทุน การช่วยเหลือมีบทบาทในการแก้ปัญหาสังคมมีกิจกรรมในการก่อสร้างอาคารสาธารณประโยชน์ ...” (พระครูอรุณสารเมธี, ดร., สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 2 ตุลาคม 2564)

“...ด้านการการสาธารณสงเคราะห์การบริหารของคณะสงฆ์มีการวางรากฐานให้สังคมมีความสุขมีการจัดตั้งมูลนิธิกองทุนการช่วยเหลือมีกิจกรรมในการก่อสร้างอาคารสาธารณประโยชน์ ...” (พระเทพวิสุทธิคุณ, ดร., สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, วันที่ 22 กันยายน 2564)

จากการสัมภาษณ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์ สรุปว่าควรมีตัวบ่งชี้ ดังนี้ (1) การบริหารของคณะสงฆ์มีการจัดตั้งมูลนิธิกองทุนการช่วยเหลือ (2) มีกิจกรรมในการก่อสร้างอาคารสาธารณประโยชน์ (3) มีบทบาทในการแก้ปัญหาสังคม และ (4) มีการวางรากฐานให้สังคมมีความสุข

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้
การปกครอง	-คณะสงฆ์มีการดูแลกันโดยธรรม -คณะสงฆ์ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน -การปกครองเป็นไปตามพระธรรมวินัย -การปกครองของคณะสงฆ์ส่งเสริมการศึกษา - มีความสันติสุขในหมู่สงฆ์	การศาสนศึกษา	-ทุกระดับตั้งแต่ระดับจังหวัดหรือระดับอำเภอหรืออาจจะถึงในระดับตำบลบางท้องที่มีสถานศึกษาที่เอื้อต่อแผนกธรรมบาลี แผนกสามัญศึกษาหรือถึงระดับอุดมศึกษามีหลักสูตรที่มาตรฐาน - การจัดการศึกษาผ่านการรับรองจากส่วนกลาง

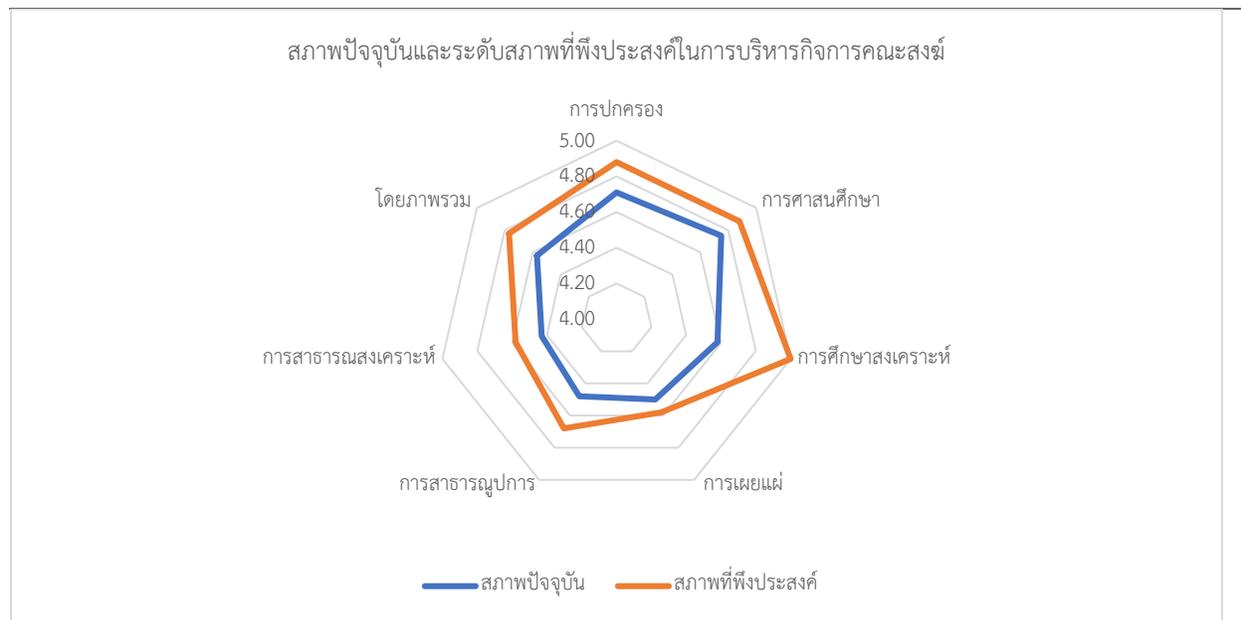
องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้
	<ul style="list-style-type: none"> - คณะสงฆ์ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน / - พระผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างแก่คณะสงฆ์ชั้นผู้น้อยตามลำดับ - ให้ความร่วมมือในการปกครองด้วยดี 		<ul style="list-style-type: none"> - มีการส่งเสริมให้เข้าสู่วิถีการศึกษาทั้งพระสงฆ์ สามเณร รวมทั้งประชาชน
การศึกษาสงเคราะห์	<ul style="list-style-type: none"> - องค์การสงฆ์มีการกำหนดนโยบายแผนงานด้านการศึกษาสงเคราะห์แก่พระสงฆ์ สามเณร ประชาชน ผู้ด้อยโอกาส - มีคณะทำงานที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมในทุกระดับ - มีการให้ทุนการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส พระสงฆ์ สามเณร - ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม - มีกิจกรรมโครงการด้านวิชาชีพ - มีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ - มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลเพื่อปรับปรุงในแต่ละปี 	การเผยแผ่	<ul style="list-style-type: none"> - องค์การสงฆ์มีการจัดตั้งศูนย์เผยแผ่ศาสนาในระดับจังหวัดอย่างน้อยมีในระดับอำเภอ - มีพระนักเทศน์นักเผยแผ่ที่สามารถแสดงธรรมปาฐกถาที่เข้าถึงประชาชน - การแสดงธรรมการเทศน์ ปาฐกถาควรมีคณะประเมินเทคนิคความน่าสนใจ - การเทศน์หรือแสดงธรรมอยู่ภายใต้หลักศาสนา - มีการเทศน์แสดงธรรมตามวาระโอกาส - มีการสร้างระบบเครือข่ายในการเผยแผ่เครือข่ายในหลายระดับ
การสาธารณูปการ	<ul style="list-style-type: none"> - องค์การสงฆ์ คณะสงฆ์มีภาระงานในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย - องค์การสงฆ์มีบทบาทในการอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมไทย - มีการสร้างศาสนวัตถุเสนาสนะร่วมกับชุมชนเป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนา - การก่อสร้างการใช้สถานที่มีระบบชัดเจน - ไม่มุ่งเน้นไปทางไสยศาสตร์ 	การสาธารณะสงเคราะห์	<ul style="list-style-type: none"> - การบริหารของคณะสงฆ์มีการจัดตั้งมูลนิธิกองทุนช่วยเหลือ - มีกิจกรรมในการก่อสร้างอาคารสาธารณประโยชน์ - มีบทบาทในการแก้ปัญหาสังคม - มีการวางรากฐานให้สังคมมีความสุข

3. การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์

ผลการวิเคราะห์ระดับสภาพปัจจุบันและระดับสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนตะวันออก ภาค 9 ปรากฏดังตาราง ดังนี้

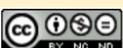
ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและระดับสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนตะวันออก ภาค 9

การบริหารกิจการคณะสงฆ์	ระดับสภาพปัจจุบัน			ระดับสภาพที่พึงประสงค์		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	S.D.	\bar{X}	ความหมาย
การปกครอง	4.71	0.29	มากที่สุด	4.88	0.23	มากที่สุด
การศาสนศึกษา	4.75	0.29	มากที่สุด	4.88	0.23	มากที่สุด
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	4.58	0.41	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
การเผยแผ่	4.50	0.88	มาก	4.58	0.41	มากที่สุด
การสาธารณูปการ	4.48	0.41	มาก	4.68	0.33	มากที่สุด
การสาธารณสงเคราะห์	4.43	0.39	มาก	4.58	0.27	มากที่สุด
รวม	4.57	0.44	มากที่สุด	4.77	0.25	มากที่สุด

[252]

Citation:

พระอัยยา ฉนทสุโข, จำเนียร พลหาญ, และ กฤษณกนก ดวงชาวม. (2566). สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนตะวันออก เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 237-256

Chantasupho, P., Pollaharn, C., & Duangchatom, K., (2023). Sangha Affairs Administration under the Eastern Maha Nikaya, Sangha Administrative Region 9.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 237-256; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarij.2023.188>

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนะวันออก ภาค 9 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) และระดับสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารของคณะสงฆ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$) รายการประเมินเรียงจากลำดับมากไปหาน้อยของสภาพปัจจุบันระดับมากที่สุดลำดับสูงที่สุดคือด้านการศาสนศึกษา ($\bar{X} = 4.75$) รองลงมาได้แก่ด้านการปกครอง ($\bar{X} = 4.71$) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{X} = 4.58$) ระดับมาก ด้านการเผยแผ่ ($\bar{X} = 4.50$) ด้านการสาธารณูปการ ($\bar{X} = 4.48$) และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{X} = 4.43$) ตามลำดับและรายการประเมินของสภาพที่พึงประสงค์ระดับมากที่สุดทุกด้านเรียงจากลำดับ มากไปหาน้อยคือด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมาได้แก่ด้านการปกครองและ ด้านการศาสนศึกษา ($S.D. = 4.88$) ด้านการสาธารณูปการ ($\bar{X} = 4.68$) และด้านการเผยแผ่และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ($S.D. = 4.58$) ตามลำดับ

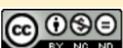
อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนะวันออก ภาค 9 มีประเด็นที่น่าสนใจผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนะวันออก ภาค 9 ที่พบว่าระดับสภาพปัจจุบันในการบริหารของคณะสงฆ์ของเจ้าคณะอำเภอในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และระดับสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารของคณะสงฆ์ของเจ้าคณะอำเภอในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันทุกด้านทุกประเด็นผู้วิจัยเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังในการพัฒนาในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนะวันออก ภาค 9 ให้เป็นไปในทางที่พัฒนาขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอนุชาธมมวโร (วงศ์ประพันธ์, 2556) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นที่พบว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพระภิกษุมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมากที่สุดจากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน การบริหารคณะสงฆ์โดยรวมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก (พระมหานภดล นวคุโณ, ถอนสันเทียะ, 2560: 335-336), (ประกิต บุญมี และคณะ 2559), (พระครูปลัด กิตติวัฒน์, คชา ปญฺาโร, 2554) แต่ก็มีมีความคาดหวังหรือสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกันทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่ามีการศึกษาวิจัยการบริหารของคณะสงฆ์มากขึ้นทำให้สภาพปัจจุบันภาพรวมการบริหารคณะสงฆ์เกิดการพัฒนานในทางที่ดีขึ้นทำให้เกิดโครงการกิจกรรมและการตระหนักในการบริหารงานมากขึ้น

จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพที่พึงประสงค์การบริหารคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนะวันออก ภาค 9 ระดับมากที่สุดคือด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการศาสนศึกษา แสดงถึงภิกษุสามเณรรวมทั้งการบริหารของคณะ

[253]

Citation:

พระอัชชา ณทุสโก, จำเนียร พลหาญ, และ กฤษณก ดวงชาวม. (2566). สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนะวันออก เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 237-256

Chantasupho, P., Pollaharn, C., & Duangchatom, K., (2023). Sangha Affairs Administration under the Eastern Maha Nikaya, Sangha Administrative Region 9.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 237-256; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.188>

.....
สงฆ์ให้ความสำคัญด้านการศึกษา เล่าเรียนทั้งด้านแผนกธรรมบาลีแผนกสามัญศึกษารวมทั้งการศึกษาต่อถึงระดับอุดมศึกษาและเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่ามีความคาดหวังต่อการมีสถานศึกษาที่เอื้อต่อการศึกษาแผนกสามัญ (ม.1-ม.6) สูงที่สุด รวมทั้งในด้านการศึกษาสงเคราะห์กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญและมีความคาดหวังเกี่ยวกับการให้ทุนการศึกษาเหมาะสม และควรมีการสนับสนุนทุกด้าน เช่นด้านอุปกรณ์การศึกษา รวมทั้งมีคณะกรรมการคณะทำงานดูแลด้านการศึกษาสงเคราะห์ และมีการกำหนดนโยบายแผนงานด้านเรียนดียากจนการสงเคราะห์กลุ่มพระสงฆ์สามเณรที่ด้อยโอกาส ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญา โณ, 2556) ที่ได้ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่พบว่าด้านศาสนศึกษาสงเคราะห์ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนทั้งคณะสงฆ์ยังขาดทักษะในการบริหารจัดการและได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขให้มีการสนับสนุนจากทางภาครัฐ โดยสิ้นเชิงและเสนอแนะให้จัดตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาสงเคราะห์สร้างแรงจูงใจให้เกิดการศึกษาที่ดี ให้มีการศึกษาที่เป็นระบบต่อเนื่องตั้งแต่เยาว์วัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นการเสนอยุทธศาสตร์การบริหารคณะสงฆ์ซึ่งสามารถเทียบเคียงการบริหารของคณะสงฆ์ระดับบนและระดับล่างซึ่งอยู่ภายใต้โครงสร้างเดียวกัน จึงควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เทียบเคียงในการพัฒนาองค์กรสงฆ์ได้ในทุกระดับตามบริบทขององค์กรสงฆ์ได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดโครงการ/กิจกรรมให้เหมาะสมกับ การบริหารงานของคณะสงฆ์ ใน 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น

ประกิต บุญมี และคณะ. (2559). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศีลภาครณีเขตการปกครองคณะสงฆ์ตำบลท่าไม้ จังหวัดสมุทรสาคร*. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

พระครูนิรมิตสาธุวัฒน์ (บุญเมือง ชวโน), สมเดช นามเกตุ และ บุญส่ง สิ้นจุนอก. (2564). A Guideline of Administration of Sangha's Duties with Sangahavattu Principle of Eccl. Administrative

Officers in the Administrative Area of NongSaeng District, Udonthani Province. *Journal of Modern Learning Development*. 6 (3), 44-57.

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุโท (พรสุทธิชัยพงศ์). (2558). ระบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในทศวรรษหน้า. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*. 2 (2), 126-139.

พระครูปลัดกิตติวัฒน์ (คชา ปญฺาโร). (2554). *การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา) : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูพินิตสุตาคม (สมพงษ์ สุตาคม). (2554). *การบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครอง คณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูเมตตามงคลวิศิษฐ์ (วัชรินทร์ อคควโร). (2559). การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตกรุงเทพมหานคร. *Journal of Yanasangvorn Research Institute*. 8 (2), 59-69.

พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนาโณ). (2556). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกะสังจังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา): มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์สมศาสตร์ โฆษิตธมโม. (2552). *การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ระดับเจ้าคณะอำเภอรองเจ้าคณะอำเภอ เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอ เลขาธิการรองเจ้าคณะอำเภอในการบริหารงานคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

พระเทพเวที ประยุทธ์ ปยุตโต. (2534). *การพัฒนาจริยธรรม*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาปรัชญาและศาสนา วิทยาลัยครูสวนดุสิต.

พระมหานพต นวคุณ (ถ่อนสันเทียะ) และคณะ. (2560). รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์สู่ความเป็นเลิศของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. 13 (3), 335-346.

พระเมธีธรรมalingการ (ประยุทธ์ ภูริชโต). (2551). *ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์จังหวัดแพร่*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่.

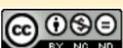
พระอนุชา ธมมวโร (วงศ์ประพันธ์). (2556). *ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดในอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พีระศิลป์ บุญทอง . (2561). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 5 (1), 30-44.

พีรัชชัย วีระสุนทร. (2551). *กฎหมายว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.

[255]

Citation:

พระอัชชา ฉนทุสโก, จำเนียร พลหาญ, และ กฤษณก ดวงชาวม. (2566). สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนทะวันออก เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 3 (4), 237-256

Chantasupho, P., Pollaharn, C., & Duangchatom, K., (2023). Sangha Affairs Administration under the Eastern Maha Nikaya, Sangha Administrative Region 9.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 237-256; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarij.2023.188>

ไพศาล วรรคำ. (2555). *การวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2565). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. Retrieved from:

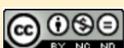
<https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/57/iid/2474>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). *รายงานสถิติรายปีประเทศไทย พ.ศ.2555*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

[256]

Citation:

พระอัชยา ฉนทุสโก, จำเนียร พลหาญ, และ กฤษณกนก ดวงชาวม. (2566). สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกายหนะวันออก เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 237-256

Chantasupho, P., Pollaharn, C., & Duangchatom, K., (2023). Sangha Affairs Administration under the Eastern Maha Nikaya, Sangha Administrative Region 9.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 237-256; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarij.2023.188>